

handen is wordt door de injectie geene abscesvorming veroorzaakt en deze laatste gedurende 10—12 dagen, totdat het plaatselijke infectie-foyer genezen en de induratie verdwenen is toegepast, terwijl daar waar door den reeds aanwezigen ontstekingsachtigen toestand der weefsels de injectie tot abscesvorming voert, het doel spoediger bereikt wordt. WEISFLOG volgde deze methode sinds 5 jaren, terwijl van 32 gevallen van *ulcus induratum* van 1870—72 aldus behandeld, volgens zijne onlangs dienaangaande ingewonnen berigten 28 geheel van algemeene syphilis bevrijd bleven. Bij 12 der door hem behandelde personen, welke later huwden, werd geen spoor van erfelijk lijden in hunne nakomelingschap ontdekt. In 14 van zijne gevallen volgde abscesvorming in beide liezen, terwijl zij in zes slechts tot eene zijde beperkt bleef. Het is mogelijk dat de drenking der weefsels rondom het infectiefoyer en de vernietiging der smetstof ook door de injectie van andere middelen zoude slagen, maar van den anderen kant volgens WEISFLOG zeker, dat zij door de injectie der waterige oplossing van het kwiknitraat op eene bevredigende en niet gevaarlijke wijze kan verkregen worden.

Dr. J. HANLO.

BOEK AANKONDIGING.

Ueber Epithelwucherung und Krebs. Pathologisch-anatomische Untersuchungen von Dr. CARL FRIEDLÄNDER, PrivatDocent und Assistent am pathologischen Institut zu Strassburg. Strassburg, Verlag von KARL J. TRÜBNER. 1877.

Men weet waarin men tegenwoordig vrij algemeen met WALDEIJER het boosaardige van den kanker zoekt. Woekert epithelinm bijv. dat van eene klier en heeft deze woekering het type van een klier behouden (komt zij er mee overeen in vorm, lumen enz.) dan heeft men eene goedaardige nieuwvorming. Is daarentegen in het nieuwgevormde epithelium het oorspronkelijke type verloren gegaan, is de epitheliumwoekering eene „atypische”, dan zal (zoo neemt men aan) het proces waarschijnlijk tot in het oneindige doorgaan en heeft men eene boosaardige nieuwvorming. Volgens de heerschende opinie is met „atypische epithelium-woekering” de kanker gekarakteriseerd. Menigeen heeft zeker de opmerking gemaakt dat het verband tusschen het atypische der epithelium-woekering en de boosaardigheid duister bleef: ik heb hier o. a. het oog op de kankercachexie, die kan optreden voor er een bewijs is van verval, van verettering enz.

WALDEIJER zocht dit aldus te verklaren: epitheliumcellen zijn zeer vergankelijk, vooral als zij in groot getal aanwezig zijn en dus hunne voeding lijdt; de producten van verval in de bloedmassa opgenomen moeten schadelijk werken en geven de cachexie. Niemand zal deze verklaring van gezochtheid vrij willen pleiten, m. a. w. niemand zal ronduit verklaren, dat hem het noodzakelijk boosaardige van eene atypische epithelium-woekering duidelijk is.

Met het oog hierop is van belang een boekje van FRIEDLÄNDER: „über Epithelwucherung und Krebs”. Hierin worden de waarnemingen van den auteur met die van anderen tot een geheel verbonden, dat in de ruimste mate verdient besproken te worden.

Het punt van uitgang is algemeen bekend: door proliferatie der cellen kan uit bestaand epithelium zich nieuw epithelium ontwikkelen. De chirurg laat zich hierdoor

leiden, als hij epithelium op granulaties plant om de genezing van ulcera te bespoedigen. Men schijnt daarbij aan te nemen, dat de bedekking van de granulaties met epithelium, zoo zij niet één is met de genezing van het ulcus, deze toch ten gevolge heeft. Evenwel -- de beteekenis dezer transplantaties, die in vele gevallen nuttig schijnen te werken schoon niet meer zóó nuttig als in het begin der aanwending, is misschien niet die, welke er gewoonlijk aan gegeven wordt. Twijfel wordt in ieder geval gerechtvaardigd door den bouw der chronische beenzweren, zoo als FRIEDLÄNDER dien beschrijft. Dikwijls namelijk worden de granulaties dezer zweren met laagsgewijs epithelium bedekt gevonden, zonder dat er eenige neiging tot genezing blijkt te bestaan: het epithelium is van uit het bestaande epithelium over de oppervlakte gewoekerd, zonder dat dit eenig effect op de genezing had. De granulaties bij lupus blijken somtijds eveneens met prachtig epithelium bedekt en toch bestaat er geene neiging tot genezing. Men weet hoe lang fistels in den zelfden toestand kunnen blijven bestaan: hunne granulaties zijn dikwijls met onberispelijk epithelium bedekt.

In subcutane chronische abscessen kan de wand met epithelium bedekt zijn; eene noodzakelijke conditie schijnt te wezen, dat het epithelium der huid of van hare instulpingen over dezen wand kan heenwoekeren bijv. door een gat in den wand van een haarzakje.

Als in een lymphzak van den kikvorsch eene cornea gebracht wordt vormt zij met behulp van fibrine spoedig een gesloten zak: na eenigen tijd vindt men dezen zak geheel bedekt met epithelium, dat door proliferatie van het bestaande epithelium der cornea gevormd is.

Dit laatste feit o. a. gebruikt FRIEDLÄNDER om BOLL te bestrijden, wanneer deze beweert dat één weefsel op zich zelf niet in staat is tot groeien.

Uit deze feiten blijkt genoegzaam dat epithelium neiging vertoont over oppervlakten die geen epithelium dragen heen te woekeren.

Het blijft evenwel niet altijd bij de vorming eener oppervlakkige laag. Het epithelium op de granulatie (bijv. bij lupus, bij caries van beenderen enz.) woekert ook wel naar binnen. Er kan hierdoor eene waarlijk atypische epithelium-woekering tot stand komen, men kan een weefsel vinden dat mikroskopisch volkomen op kanker gelijkt, maar dat blijkens de klinische verschijnsels toch geheel van kanker dient gescheiden te worden. Hieruit vloeit voort, dat met "atypische epithelium-woekering" de kanker niet gedefinieerd is. Wij hebben dus tot nu toe het wezen van den kanker over het hoofd gezien, misschien wel verkeerd gedaan van er met het mikroskoop naar te zoeken. Ook hier moeten wij onze onkunde belijden.

FRIEDLÄNDER toont ook aan, dat de definitie van BOLL in dit opzicht niet uitmunt boven de vroegere histologische definitie's.

Nog vermeldt FRIEDLÄNDER, dat volgens onderzoekingen van hem zelve en van anderen dergelijke atypische woekering van het epithelium der bronchiaalmucosa bij chronische broncho-pneumonieën en bij interstitieele hepatitis van dat der galbuizen kan uitgaan, dat bij de meest verschillende tumoren in de speekselklieren atypische woekering van het klierepithelium wordt gevonden -- zonder dat er kwestie van kanker kan zijn.

Kortom: *de atypische epitheliumwoekering mist eene pathologische beteekenis.* T.

— ❁ —
B E R I G T E N.

BUITENLAND.

LONDEN. — *The Lancet* van 17 Februarij schrijft over het vraagstuk der revaccinatie het volgende. Er bestaat geen bewijs dat de revaccinatie tijdens of na de pu-